

УПРАВЛІНСЬКІ, ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ, СОЦІОЛОГІЧНІ І ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

ШАНДРИГОСЬ Г. А.¹

ШАНДРИГОСЬ В. І. (канд. наук з фіз. вих. і спорту, доцент)²

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка

ДО ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. Метою роботи є аналіз якості професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Виявлені підходи до дослідження проблеми якості дозволили визначити низку важливих особливостей якості професійної підготовки в галузі фізичної культури.

Ключові слова: якість, професійна підготовка, майбутні вчителі фізичної культури.

Вступ. В даний час підвищення якості професійної підготовки фахівця є актуальною проблемою педагогічної науки [1]. Більшість науковців і практиків, які працюють у галузі освіти, вважають центральною проблемою реформування освіти саме підвищення її якості [3, 4], тим паче, що серед першочергових завдань Міністерство освіти і науки України визначає підвищення якості освіти.

На сьогоднішній день не існує єдиного визначення поняття «якість освіти», що обумовлене складним, міждисциплінарним, системним характером цієї категорії. Розробкою окремих аспектів проблеми забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців займалися багато науковців і практиків [2, 3]. Як і будь-який науковий об'єкт, проблема забезпечення якості майбутніх фахівців потребує вивчення певного комплексу категорій і понять, що зумовлюють її теоретичну розробку, обґрунтування та впровадження в практичну діяльність.

Особливо актуальною дана проблема є для галузі фізичної культури, оскільки на сьогоднішній день масштаби і складність завдань, що стоять перед даною галуззю, роблять актуальною проблему підвищення якості підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту [3, 4, 5].

Мета і завдання дослідження – аналіз якості професійної підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту.

Матеріали і методи дослідження. Пошук матеріалів дослідження проводився за допомогою теоретичного аналізу і узагальнення науково-методичної літератури та інтернет-джерел.

Результати дослідження та їх обговорення. Переходячи до аналізу якості професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури, необхідно уточнити низку понять і термінів. Досліджуючи поняття *якість освіти*, доцільно звернутися до категорії якості [1, 5]. Передбачається, що вона вперше аналізувалася Аристотелем у IV ст. до н.е. і прослідковується в працях інших філософів: Гегеля,

Канта, Фейєрбаха Декарта, Локка та ін.

Існує цілий ряд визначень якості, що розвиваються в рамках нових наук – квалітології і кваліметрії. В рамках цього підходу, *якість освіти* як педагогічна проблема розглядається авторами з позицій квалітології – триєдиної науки, що включає в себе теорію якості, теорію оцінки якості (кваліметрію) і теорію управління якістю. У цьому випадку *якість* як багатоаспектна проблема може бути розглянута через категорії властивостей, структури, системи, кількості, ефективності, оцінки, управління та ін.

Якість освіти можна визначити як сукупність її властивостей, яка обумовлює її пристосованість до реалізації соціальних та професійних цілей з формування та розвитку особистості в аспектах її освіченості, вихованості, вираженості соціальних, психічних, фізичних, особистісних і спеціальних властивостей, характерних для фахівця даної галузі.

Разом з тим, сфера освіти все більше сприймається в суспільстві як сфера послуг (специфічних послуг, пов'язаних з формуванням особистості людини, відтворенням інтелектуальних ресурсів, передачею цінностей культури), для забезпечення якості якої повинні використовуватися підходи, що застосовуються в світовій практиці у різних галузях діяльності.

В рамках цього підходу деякі дослідники пропонують дивитися на фахівців-випускників, як на певний «товар» з відповідною оцінкою ефективності процесу навчання з позицій конкурентоспроможності того чи іншого навчального закладу і побудови системи управління якістю на підставі міжнародних стандартів.

У діючих стандартах ISO «якість» визначається як сукупність характеристик об'єкта, що належать до його здатності задовольняти встановлені і передбачувані потреби.

В освітній діяльності, на наш погляд, є і встановлені і передбачувані потреби. *До перших* можна віднести Державні освітні стандарти, які встановлюють мінімальний рівень і обсяг змісту освіти, що має забезпечити систему професійної підготовки в галузі фізичної культури.

До других, яких значно більше, відносяться наступні: думки, запити, очікування учасників педагогічного процесу, батьків студентів; соціальне замовлення на підготовку фахівців даної галузі; потреби студентів на реалізацію інтелектуального, творчого потенціалу та отримання високопрофесійних якостей фахівця.

Головним результатом педагогічного процесу професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури, його найважливішою характеристикою є освіченість випускників. Це міра досягнення випускниками рівня окремих властивостей особистості, який найбільшою мірою відповідає його потребам в подальшому вдосконаленні і самореалізації, а також готовність до галузі професійної підготовки.

Цікавим є підхід, запропонований Е.М. Коротковим [2], при якому «якість освіти» пропонується розглядати як «якість підготовки», і під якістю освіти слід «...розуміти співвідношення мети і результату, міру досягнення мети». І, оскільки освіта, як і будь-який вид діяльності, спирається на ресурси і результат діяльності,

то значною мірою визначається величиною ресурсів, що використовуються. Автор пропонує якість освіти розглядати в двох ракурсах: якість потенціалу освіти і якість отриманого результату освіти, яка проявляється у характеристиці підготовленого фахівця-випускника навчального закладу. У цьому випадку якість потенціалу освіти включає:

- викладацький склад, матеріально-технічну базу, науковий потенціал ВНЗ, освітню програму (зміст, реалізація, вигляд та ін.);
- методологію освіти (сукупність підходів, цілей, методів і засобів);
- технологію освіти (послідовність формування професійної свідомості);
- педагогіку, систему освіти (спеціальності, спеціалізації, види освіти);
- споживача освіти (студенти, слухачі та ін.);
- управління освітою (вимоги, обмеження, пріоритети, орієнтири тощо).

Говорячи про якість освіти (з точки зору реалізації освітнього потенціалу), необхідно враховувати чинники, що відображають особливості освітньої установи. До них відносяться: конкретна структура освітньої програми, нормативи обсягів дисциплін, встановлених навчальним закладом, пануюча методика викладання, кваліфікація та спеціалізація викладачів, існуюча система контролю знань.

До факторів формування якості освіти деякі дослідники відносять зовнішні і внутрішні. *До перших відносяться:* державне управління освітою (Закон України «Про освіту», діяльність Міністерства освіти і науки України, Державні освітні стандарти тощо), організаційно-правове забезпечення освіти, система фінансування освіти, прояв освітніх потреб і суспільне уявлення про якість освіти.

Внутрішні фактори включають: склад викладачів і студентів, матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу, інформаційно-методичне забезпечення, технологію освіти і виховну роботу.

Таким чином, виявлені підходи до дослідження проблеми якості дозволяють визначити низку важливих особливостей якості професійної підготовки в галузі фізичної культури:

- студенти (споживачі освітніх послуг) є активними учасниками (разом з педагогами) освітньої діяльності, тому від їхньої активності, позиції, мотивації і зусиль залежить кінцевий результат;
- задоволеність студентів якістю отриманої освіти суб'єктивна і не є єдиним критерієм його оцінки;
- об'єктивна перевірка якості підготовки фахівців здійснюється за її межами, за критеріями і показниками, прийнятим у подальшій сфері професійної діяльності. Ця умова висуває жорсткі вимоги до системи контролю знань, навичок і умінь на всіх етапах навчання, обумовлює високу значимість самооцінки;
- результативною стороною освітнього процесу виступає складний нематеріальний, індивідуально неповторний продукт у вигляді освіченості, у формуванні якої відіграє роль не лише навчальний заклад, але і засоби масової інформації, сім'я, інші інститути соціалізації;
- повний цикл надання послуги з отримання освіти в системі професійної підготовки досить тривалий за часом. За цей час можуть змінитися освітні стандарти,

нормативно-правова база, склад педагогів, потреби ринку праці, що в кінцевому результаті, позначається на результатах освіти;

- вимоги гуманізації, індивідуалізації навчання, прагнення більш повно розкрити інтелектуальний і творчий потенціал студентів не дозволяє повністю технологізувати педагогічний процес, і це означає, що формування якості завжди буде певною мірою некерованим, супроводжуватися неврахованими факторами;

- у забезпеченні якості освітньої послуги, більше, ніж десь, великою є роль особистості – безперечно, що два викладача, навчаючи за однією і тією ж програмою, можуть досягти абсолютно різних результатів, і студенти, володіючи різними можливостями, потребами і здібностями отримують різний рівень освіти.

Висновок. Підсумовуючи, слід зазначити, що основним орієнтиром якості професійної підготовки майбутніх вчителів галузі фізичної культури повинна бути максимально можлива ступінь відповідності змісту підготовки фахівців вимогам їх професійної діяльності, що визначається структурою узгоджених Галузевих стандартів вищої освіти (ОКХ, ОПП), вимог до мінімуму змісту та рівня підготовки випускників і кваліфікаційними вимогами до рівня підготовки випускників.

Список використаної літератури:

1. *Архипова С.П. Якість освіти у контексті вимог сучасності / С.П. Архипова // Вісник Черкаського університету. – 2008. – Вип. 135. – С. 11-14.*
2. *Коротков Е. Концепція якості освіти / Е. Коротков // Підручник для директора. – 2006. – № 7. – С. 11-14.*
3. *Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект): монографія / Л.П. Сущенко. – Запоріжжя: ЗДУ, 2003. – 442 с.*
4. *Тимошенко О.В. Оптимізація професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури: монографія / О.В. Тимошенко. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – 421 с.*
5. *Шандригось Г.А. Дефініція «якість» в контексті професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури / Г.А. Шандригось // Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації: матеріали VIII Всеукраїнської наук. конференції. – Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2012. – С. 45-50.*